Чурапчыга күн тахсар !

САҺА ОЛОХ

Чурапчы улууһун хаһыата

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЬЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

12+

2018 сыл Тохсунньу 26 күнэ бээтинсэ № 6 (11462)

Новости республики

В результате снижения тарифов на электроэнергию республика сэкономила 14,5 миллиардов рублей

В Якутии в прошлом году одним из самых важных достижений стало снижение тарифов на электроэнергию. Перерасчёт потребителям электрической энергии и на все тарифы коммунального комплекса по инициативе республики произведен с 1 января 2017 года.

«В результате снижения тарифов на электроэнергию и коммунальные услуги за счёт выравнивания со среднероссийским уровнем республика сэкономила 14,5 миллиардов рублей, что составляет 60% от всей суммы, предназначенной для Дальнего Востока», - отметила председатель Государственного комитета по ценовой политике Республики Саха (Якутия) Антонина Винокурова.

По её информации, уровень тарифов для юридических лиц снизился в Якутии на 58%, что создало благоприятные условия для развития бизнеса (прогнозируемый объём экономии расходов за счёт выравнивания ежегодно составит свыше 10 млрд. рублей), повышения инвестиционной привлекательности региона, ускоренного социально-экономического развития республики. Экономия бюджетных средств составила 4,1 млрд. рублей, что позволяет направить их на решение социальных задач.

Высвобожденные бюджетные средства в связи применением указанного механизма в 2017 году направлены на предоставление субсидии организациям коммунального комплекса на компенсацию разницы в тарифах в связи государственным регулированием тарифов на коммунальные услуги для населения. АО «Якутскэнерго» явилось единственным предприятием электроэнергетики, которое сделало перерасчёт потребителям одновременно с выставлением счётов за июль 2017 года.

Напомним, поручение о выравнивании энерготарифов в дальневосточных регионах до среднероссийского уровня было дано Президентом России Владимиром Путиным в Послании Федеральному Собранию Российской Федерации 2015 года.

Срок действия снижения тарифов на электроэнергию составляет три года. "Мы уже обратились в адрес Президента РФ Владимира Путина с предложением о продлении данной меры на десять лет", – проинформировал Глава Якутии Егор Борисов 16 января на пресс-конференции, посвящённой итогам социально-экономического развития республики в 2017-м и планам на 2018 год.

Пресс-служба Главы Республики Саха (Якутия) и Правительства Республики Саха (Якутия).

Кулун тутар 18 күнэ -- Россия Президенин быыбара!

Быыбарга диэри

51

КҮН ХААЛЛА

Улууска -- бу кунэргэ

Кытаанах, Хоптоҕо нэһилиэгин олохтоохторо: "Улуус дьаһалтатын үлэтин биһириибит!"

Улуус дьаһалтатын 2017 сылааҥы үлэтин 30-са кийиитэх отчуоттуур болоҕо тохсунньу 22 күнүгэр Кытаанах уонна Хоптоҕо нэһилиэктэригэр сылдьан, олохтоохтору кытта көрсөн, кийиилэр туруорсар боппуруостарын, этиилэрин, күннэҕи кыһалҕаларын билистилэр.

Быйылгы сылга улууска бастыҥ экономическай көрдөрүүлэрэх Кытаанах нэһилиэгин (баһылык Е.Н. Потапов) олохтоохторун туруорсар сүрүн боппуруостара – оскуола тутуутун түргэтэтии буолар. Улуус баһылыга А.Т. Ноговицын бу боппуруоска маанык этиилэрэ: "Егор Николаевич хаста да кирэн биһиэхэ туруорсан, туһааннаах тэриллэриигэ ыйытык сүүрдэ-кэтэ, ол түмүгэр таас оскуола тутуутун бырайыага улуус бюджетыттан үбүлүйиэҕэ. Экспертиза тоҕо этэ миэхэ эмиэ ыйытыллыбыт, быыстанна киирбиппит тутулуктанар. Барыта кэмигэр быһаарылыннаҕына, 2020 сылга диэри таас оскуолаҕа киириэххит. Правительство отчуоттуур анал белиэҕэ кэлтүүнэ, хайдан дьаны эрэ оскуолаҕа сырыыннарыы, туһаннаах боппуруостарыгар туруорулуо".

Мунньахха 77 киһи кыттыбыт ыллар. Маны таһынан олохтоохтор суолтанан тоҕо сиэри онноҕулубаттарын, күүс-күүтү тоҕо хаһыыга атыылаһалларын, күрчэх үүтэ нэһилиэнньэҕэ сиппэ атыыга тахсыбатын, үүтү тутар собуот тутулуктун, улууска убаһа этиин тутуу ахсаанынан тоҕо хааччахтаабарын, поликлиникаҕа электронный очередь, хотунэһилиэктэргэ участокпай бырааһы көрүлтэрин, эдэр үлэһиттэри бөҕөргөтүүгэ туһааннаах үлэни ыытарга этиилэри киллэрдилэр.

Киэһэ 19 чааска Хоптоҕо нэһилиэгэр отчуоттуур болох нэһилиэннээхтэри кытта көрүстэ. Быйыл күүгүнүттэн бу нэһилиэккэ Б.П. Архипов баһылыгынан тэлэллэн үлэлиир. Отчуоту истэ, 140 киһи сырытта. Олохтоохтортон нэһилиэк терапевт бырааһа суох кэмнэригэр солбуллаһык бырааһы туруоруу, сайынны бириэмэҕэ үүт собуотун үлэлэтии боппуруостара турдулар. Итинэн таһынан оттуур хоҕуһа сирин оноҥноруу, уот линиятын уларытыы, олохтоох телевидение хаачыстыбатын үлэҕэ ыытыы, оҥо пособиетынгар уларийыылары, производственнай сыалтэриҥэ туох ирдэнэллэрин, электрическай уот сиппэ тоҕо маннообүүн, хаарбах туруктаах дьиэлэрэн көһүү программа үлэтин, ИЖС субсидиятын, отопоплении нэһилиэкэ хабааннааһын о.д.а. боппуруостары туоһуластылар. Этиилэрэ оҥо спортун ойуулэ, сүоһүлэрин туран солбор үлэни кыайбат ардыгар туспа коллектив тэрийэллэригэр, спортивнай сааланы өрөөннөрүүгэ, Куула Куол биэрэтин туспарыы боппуруостара киирдилэр.

Нэһилиэк ыытык кырдьаҕаһа М.П. Эверстов үүт харчыта үрдүүрэ тоҕо табыллыыбатын туоһуласта уонна тус санаатын үлэһиннэ. Отчуокка наар үчүгэйи эрэ буолбакка, итэҕэс-быһаҕас туһунан этиилэхтэрин ыйда. Улуус салаатыгар Михаил Петрович этиилэрин болҕойон ылыллыт уонна салгыы ити этиллибит барыта учуоттаныллыын мэктиэтэ.

Семен ЖЕНДРИНСКЭЙ.

Улуус баһылыгын отчуота – Чакырга, Хайахсыкка уонна Хадаарга

Тохсунньу 23 күнүгэр улуус баһылыга А.Т. Ноговицын салайаччылаах 25 кийиитэх делегация Чакыр, Хайахсыт уонна Хадаар нэһилиэктэригэр сылдьан, улууска ыытыллыбыт үлэни отчуоттаата.

Чакырга отчуоту истэ, тэриллэ салайаччыларыттан тустаах боппуруостарын ыйыта, кыһалҕаларын туруорса 85 киһи сырытта. Эйбэх оҕолоох ыал дьиэ туттарыгар көмө, оҕо пособиетын көмөйин, педагогическай үлэһиттэргэ уонна культуура техүнүөннэригэр хамнас үрдүөнүнэн, чаанньай маҥаныыгы бородуукта сыанатын, нэһилиэктэргэ ийэр уу хаачыстыбатын ким хонтуруоллуурун, уот, итиэннэ, оттук мас толобүрүгэр чэгиэни, хаарбах дьиэлэргэн көһүү программатын, комплекснай спартакиада бэлэмнэнньэтин, үүт харчытын үрдүгүн туһунан о.д.а. боппуруостары биэрдилэр. Ону таһынан быйыл сылгыга уустук кыстык турар. Онон сылгы аҥылыкка эрдэ киирэн от, бурдук тиийбит кыһалҕалара үөскэппиттэр. Ити туһунан үгүс ыйытыы киирдэ. Д.П. Лазарев аттынан таас муоста сайынны комго бадараанынан, кыһынын хаарынан комуллэрин, ону көрүү, ыраастаһын эрэйиллэрин этиллэр. Сана оскуолаҕыйаан тутулларын туруорустулар. Чакыр нэһилиэгин олохтоохо, СО ахтах ооньуулаһыллар спорт маастара Н.Н. Адамов комплекснай спартакиадаҕа мөккүөрдэр тахсалларын, „кустовойуган" ыытыллара ордугун бэлиэтээтэ. Күрэхтэһии эйбэх буолуохтааҕын, традиционнай көрүнүөр умнуллуо суохтаахтарын этэ. Үлэлиир ыччаты бу көрүнүө уһуйарга анал программа оноҥноллара наадатын бэлиэтээтэ.

А.Н. Ноговицын үлэтин-хамнаһын үчүгэйдиэн сыаналаммыт.

Хайахсыт нэһилиэгэр от тиийбит боппуруоһа эмиэ көтөҕуллүбүт. Олохтоохтор интернет сигнала тарыллыы, сибээс хаачыстыбатын, үүт харчыта хоҥуурун, таас кирпичигэр туох кэмо харчы көрүлүннэрин, "Чурапчы" кооператив саастыы ыйдарга эт тутарын, хаарбах дьиэлэргэн көһүү программатын, суолу оноруу туһунан о.д.а. боппуруостары биэрдилэр. Оскуолаҕыйаан наадатын, нэһилиэктэргэ ыччат үлэтэ суоҕун этиилэр.

Андрей Тимофеевич аастыт сылга ыыппыт үлэтин-хамнаһын үчүгэйдиэн сыаналаммыт.

Хадаар нэһилиэгэр хаарбах дьиэлэргэн көһүү, аптекаҕа эмиэнтомуттан хаачыллыы, нэһилиэктэргэ улууставы киин бааньыа быраастара тиийэн нэһилиэктэ дорообуйаллын королюрүн тэрийии, үөрэнээччилэри олимпиадаларга таһарга транспортунан, умнуллуннан хаачыйыы, таас кирпичтии, оҥко субсидиянан туһаныы, суол оноҥуутун туһунан боппуруостары биэрдилэр. Уорҕа учаастаар барар суолу оноруу, эдэр специалистарга анаан уонсай дьиэ тутуллуутун туруорустулар. Уорҕаҕа агрокласстар тутуллуон сөптөөҕүн, бааньыалары сорҕутуу туох санааларын үлэлиннилэр.

Аастыт сылга улууска ыытыллыбыт үлэни үс нэһилиэк дьоно-сэргэ үчүгэйдиэн сыаналаммыт.

Марфа ПЕТРОВА

Афанасий Кирикович Софронов төрөөбүтэ 90 сылын көрсө

Чурапчыны спорт туонатынан ааттаппыта

Быйыл Чурапчы спордугар үс улахан үбүлүөй бэлиэтэнэрэ күүтүлүөр. Улуус баһылыга А.Т. Ноговицын туос этиитигэр ахтан аһарбытын курдук, үбүлүөйдэх бэлиэ тэрээһини спорт тэлэнноох тэрийэччитэ, СССР физическэй культууратын туйгуна, Саха АССР культууратын үтүөлэх үлэһитэ Афанасий Кирикович Софронов төрөөбүтэ 90 сылын бэлиэтээһиннэн сахаланна. Ытык кинибит төрөөбүт күнүгэр сөп түбэһиннэрэн, тохсунньу 24 күнүгэр "Боотур Уус" стадионна улуус дьаһалтата уонна улуус депутаттарын Сэбиэтин быһаарыытынан онгоһуллубут биэт үөрүүлэх аһыллыыта буолла.

Афанасий Кирикович 90 сылыгар анаммыт үөрүүлэх часка улуус баһылыга А.Т. Ноговицын, улуус депутаттарын Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ Я.П. Оконешников, "Манчаары оскуолатын" торгутээччи А.Е. Алексеев, СӨ үтүөлэх учуутала В.М. Неустроев, улуустааҕы спорт управлениетын салайаччы В.В. Лукин, ЧГФКСИ декана Н.И. Собакин, Одьулуун нэһилиэгин баһылыга Л.В. Ефремова, Саха АССР үтүөлэх тренерэ И.Н. Попов, А.К. Софронов аймахтарын аатларыттан, искусствоведение науканын кандидата Н.И. Иванова олус истиг тыыларынан ахтан-саҥаан аастылар.

Маны таһынан кыттыыны ылыллар: А.К. Софронов төрөппүт кыра кыыһа Л.К. Софронова, "Барҕарыы" национальнай фонда дириэктэрэ А.И. Поисеева, спорт бэтэрээннэрэ, тэриллэ салайаччылара, улуус общественноһа, улуустааҕы физкультуура учууталарын түмсүүлэ.

Афанасий Кирикович туһунан ахтыылардыгар бука барыы кини айыылаах анаммыт спорт тэлэннээх тэрийээччитэ уонна улуус спортсменнарыгар улахан аптарыытаабын бэлиэтэппитэ. А.К. Софронов уонна Д.П. Коркин курдук улуу дьоннор Чурапчы сиригэр-уолуттар үлэлээн-хамсаан аастыларын түмүгэр, биллэрэ сүөс-соҕотох физкультуура уонна спорт института ситиһиилэстик үлэлии турабыт.

Семен ЖЕНДРИНСКЭЙ.

А.К. Софронов – саха киэн туттар киһитэ

Чурапчыны Спортивнай Чурапчы оҥорбут чулуу биир дойдулаахтыт Афанасий Кириковичь Софронов туһунан кинигэ «Саха киэн туттар дьоно» диэн сериҥа киирэн, С.А.Новгородов аатынан «Бичик» кинигэ кыһатыгар бэчээттэнэн. Тохсунньу 24 күнүгэр А.К.Софронов төрөөбүтүн 90 сылын бэлиэтиир дьаһаллар чэрчилэриэн бу дьоһун кинигэ сүрэхтэннигэ улуус дьаһалта-тыыра тэриллэн ыытылынна.

Кинигэ сүрэхтэннитин үөрүүлэх мунньахын Чурапчытаабы кинн библиотека дириэктэрэ В.А.Платонова иитээн ыытта. Онон сана кинигэ тула кэпсэтии сэргэх, үрдүк таһымнаах буолла. Оту сэргэ Афанасий Кириковичь кыра кыыһа Елена Афанасьевна Софронова, сиэнэ Сергей Софронов улахан уоллуттан уонна чугас аймах дьоно кыттыыны ылан, истиг – ыйыгыс кэпсэтии тахыста.

Кинигэ олус үчүгэйдик сурулуубут, табыллан онгоһуллубут. Хомуйан оногоччу дьон үҥүүлэр: В.В. Михайлов, Е.Е. Окорокова, Е.А. Софронова. Варфоломей Васильевич Михайлов – Чурапчы оҕо спортивнай оскуолатыгар 1967 – 1969 сылларга дириэктэрдээбит киһи буолар, Афанасий Кириковичьы кытта биирэ аттыспыт, үлэлэбит спорт бэтэрээнэ. Оттон Евдокия Егоровна Окорокова – Одьулуун нэһилиэгин история мусуойун салайаччыта, үлэ бэтэрээнэ, улуус дьаһалтатыгар үлэлэбит буолан, дьон уҥуо биэрэр ытык киһитэ. А.К.Софронов кыыһа Елена Афанасьевна Софронова бу кинигэ тахсыытыгар быһаччы үлэлэһэн, кинигэ ис хоһоонун, турутун улаханнык ситэрсибит, кэрэтэйдэ. Ааптардыс кини аҕатын туһунан тус ахтыыта олус истиг, аҕаарчыны оччотооҕу кэмиэ тута тириэрдэр ураты күүстээх, аҕа уонна кыраан кыыс истиг-ыйыгыс сыныаннаһыылара кинигэ ис хоһоонун ураты тыыннаах.

Кинигэ сүрэхтэннитин дьаһалтыгар эйбэх киһи кэлэн кыттыыны ылла. Кинилэр ортолорутар спорт бэтэрээннэрэ, биирэ үлэлэбит ытык кырдьаҕастар, улууска билигин үлэлии сылдьар физкультуура учууталлара бааллар. Үөрэх тэриллэрин салайаччылара эмиэ хото кэлэн, дьоһун киһибит олоҕун сырдатар кинигэни ырытыыга кыттыстылар.

Бу тэрээһиннэ спорт бэтэрээннэрэ, Афанасий Кириковичьы кытта биирэ үлэлэбит ытык дьон, кинигэҕэ такайыллыбыт спорт хамсаатынын эрдэлээх көҥүлэччилэрэ кэлэн эҕэрдэ, махтал тыыларын этиилэр, ахтыы оногорон аастылар. Ол курдук А.И. Поисеева, В.М. Неустроев, Г.С. Платонов, В.С. Дьяконов уонна да атын дьон олус истиннык Афанасий Кириковичь кылгас эрдэри чаҕыхай олоҕун сырдатылар, улуус сайдыытыгар улахан кылаатын иһин махтаныллар.

Кинигэ олус табыллан сурулуубутун оссо тогул доҕуйан туран бэлиэтиибит. Кинигэҕэ үлэлэбит дьон, дьэ кырдьык, дуоһаларын уурбуттар, тылын – өйүн кичэйэн бэриибиттэр. Бу кинигэ курдук киэн туттан, аптыгар сүгүрүйэр киһибит А.К.Софронов аатын эрэ үйэлиэр буолбакка, улууспут хас биирдии физкультуураҕа учуутаныгар, тренериэр, спорту көҥүлэччитиэр үтүө холобуру иитэрэр кинигэ буолар үрдүк аналлаах. Онон ыраах аҕыс, сэргэх, ыччакка сырдатыт.

Афанасий ЗАХАРОВ.

Нэһилиэктэртэн сонуннар

ӨЙҮҮЛЛЭРИН БИЛЛЭРДИЛЭР

Ааспыт 2017 сылы Хайахсыт нэһилиэгэ Норуот көҥүлэйиитин сылын биллэрэн, олохтоохтор бүттүүн турунан, сана ыйыктыыр комиссиэ туран дьаһалтыттэр. Оттон быйылы үрдүк сылга "Олохтоох инициативалары өйөөбүт" программаҕа кыттан, 2001 сылыттан "Үтүө дьаала" тэриллэн тутуллубут спорт сааланы сатаан, хаһыаттааһын ороҥуоҥу тэрийиллэрин биллэриэр.

Герман ЕГОРОВ,
Хайахсыт нэһилиэгин дьаһалтатын сүрүннүүр специалиста.

Тэриллэ түбүгэ

2017 сыллааҕы былаан толорулунна

2017 сыл түмүгүнэн Саха сиригэҕэр Тыа хаһаайыстыбатын Министиэристибэтин «Сири мелиорацияльыр уонна Тыа хаһаайыстыбатын уопан хаччыйар» тэриллэ Чурапчылаах филиала» 10 молүйүөн суумалаах үлэни оногор, государственнай былаанны 100% толорбо.

Ол курдук, объектарга 500 м3 гравий, 270м3 бутовай таас таһыллыбыта. Бутовай таастаах Хаҥыыаттан, гравийы Таатыттан суоттардар— Валентин Никитич Попов, Альберт Афанасьевич Петров, погрузчиккаа Дмитрий Давыдович Андреев түүннүгүн-күнүстэри таһан аҕалбыттара.

Сири төрдүттэн туспаран оногоруута Хаҥалы нэһилиэгэр Бабаҕа үрдүгэр 50 га дуоҕалаах сири ыраастаан, ходуһа сирин оногордубут; Онно бульдозеристарыынан— Казимир Николаевич Никутов, Александр Александрович Чегалов, Иван Николаевич Шишигин, Николай Алексеевич Постников саҥа технологиянан тыраахтары умуллаппакка, түөрт сменаанан үлэлэтэн, бириэмэтигэр бүтэрбиттэрэ, Итиннэ таһыынан 211 га Болутур, Арыылаах, Бахсы, Алаҕар нэһилиэктэригэр, Уолба участкаларыгар сири хорутталан, дискэлээн оногордубут. Быыһыттары оромуоннэһэн үлэлэрэ Лоскуй (Кытаанах), Лахалдыы (Хаҥалы), Улахан-Күөл (Сылаг), Телгей-Чычаас (Телгей), Тураах-Уйата (Чакыр), Боробул (Таатта) нэһилиэктэригэр ыытылынна. Онно үлэни кылаабынай инженер Никита Николаевич Новгородов, механик Владислав Степанович Дьячковскай интэн-саҕалаан үлэлэттилэр.

Таатта улуусун Чычымах нэһилиэгэр халаан уутун түһэрэргэ 6 биэрэстэ усталаах ханаал хаҥыллыбыта. Бу үлэни экскаваторщиктар Иван Николаевич Шишигин, Николай Алексеевич Постников оногор, үрдүк сатабылларын, үлэни кыайалларын-хотоллорун толору көрдөрдүлэр. Кылгас кэмиэ соҕумэр үгүс үлэни үчүгэй хаачыстыбалаахтык оногордулар. Куоҕалы, Арыылаах быыһыттарыгар сифон оногоон уулларын көҥүрэтиллибит.

Чурапчы улуусун 30 инженернай-гидротехническай тутуулларын барытын, кылаабынай инженер буоларым быыһыгынан, хонтуруоллаһан туттарбытым, 48 күөлү сатаран оногорбуппут. Бастакы Олгуноо-Муру водоводу 1996-1997 сылларааҕы Уус-Алдан улуусуттар баран үлэлээн, Сыырдаах, Муру водохранилищеларын оногоон ыраастаабыппыт, водовод аҥар трассатын, суолун солоон оногорбуппут. Икки сайын эйбэх буолан тиийэн үлэлээбиппит; онно үс "КамАЗ" массыына, икки "К-701" скрепер, биир "К-702" погрузчик, икки бульдозер үлэлэбитэ.

Иккис улахан водовод, Олгуноо-Туора Күөл 2001 сылыттаах тутан бүтэрэн, Хайахсыыка Санныыны күөлүгэр ааҕыллыы ыйын 20 күнүгэр, сарсыарда 3 чаас 05 мүнүүтэҕэ Олгуноо эбэ уута тимир турбаларынан өрө анньан кэлэн, кутуллубута. 2004 сылыттаах Олгуноо орус уута Чурапчы куолугэр киирбитэ. Арыахтаах системэлэр 1253 га сиргэ оногуллубуттара. Уулу хальтан (лиман) ходуһаны сиигирдии 2271 га сиргэ ыытылыыта.

Ходуһа, бааһына сирдэрин төрдүттэн туспаран оногуу, эйбэх сыыстаах от сиэмэтин ыыһы, күрүөлэһиин үлэтэрэ быыканнаахтык ыытыллар буолбуттара. Хомойуох иһин, бу үлэлэр улахан кыахтаах коллективнай хаһаайыстыбалар эстиэхэриттэн ыла, үгүстэрэ үбүлэммит буоланнар, үлэ кыра көрүнүгэн ыытылыыр буолла.

Урут оногуллубут арыахтаах системэлэр быраҕыллыыллар, күрүөлэрэ суулуннулар, бааһына сирдэрэ туһаныллыбат буоланнар, тостуталаан эрэллэр, моччиргэ сирдэрэ буоллулар, үгүс сири саҥа уһаайыа сирэ гынныллар.

Барыта Чурапчы улуусун дьонтуттар аҥаан эйбэх үлэ ыытылла сылдьар, улахан тутуулларга барытыгар үлэлэстибит. Бу оногуллубут күөлүгэрэ, водохранилищеларга барыларыгар Кэбэйи соботун ыыппыппыт түмүгэр, 3-4 сыл буолан бэрэн, үөскэн, улаатан таҥыстылар. Чурапчыыбыт улуусун дьоно кыһылары- сайыннары эмиэ бальыгынан аҥыыр буоллулар.

Аҥын улуустар Чурапчыга бальыктыы кэлэллэрин бэлиэтиир буоллубут. Күөллэрбитигэр кус-хаас таптаан түһэр буолла. Микроклимат биллэ тубуста. Чурапчым күөлүн уута биллэ ырааһырда, нэһилиэннэр күн-түүн ыраас иһэр мууһунан хаачыллар.

Олгуноо орус уута көлбит бойуолэктэригэр—Хайахсыыка, Халлаарга, Диринтэ, Одьулуунна, Хаҥалыга, Болтоноҕо сайыннары водопроводтар тарыллан, дьон-сэргэ оҕуруот аҥын оногордуунан утумнаахтык дьарыктанар буолла.

Саха Өрөспүүбүлүөтигэр саамай эйбэх гидротехническай тутуулардаах, кураайы Чурапчыыбытыгар мелиорация тэриллэтэ үлэлиирэ – олох иргэбиит. Онон бу тэриллэни олох эстиэхэ, оссо улаатыннараллыыгар туруорсабыт. Аҥын сиргэн кэлэн быыһыгарбытын оногор биэрэлэрин биир бэйэм олох саарбахтыыбын. Мин, Чурапчыны уулааһынна специалист быыһыгынан 49 сыл үлэлэбит буоламмын, дьон туһугар оногуллубут мелиоративнай тутуулар оссо да консон, туспарыыллан иннэлиригэр баҕарабын. Оттон да суох мас тутуулар барыы туһаттан таҥыстылар. Дьыл-хонук аастаҕын аҥын быыһыгар эрэгэрэ иһэллэр, онту барыыны миэстэтигэр коро сыыллан, сайаанаҕын бириэмэтигэр оногор оромуоннэтэн иһиэхэ наада. Үп-харчы корулуннуу сылын аҥын кыччаан иһэр. Итинник түгэннэ миэстэтигэр тихиинньикэлэх тэриллэ баар буолара тоҕоостоох.

В.Е. МАКАРОВ,
РФ үтүөлэх инженер-мелиоратора.

Уйгуну-быйаны дэлэтии – барыбыт сорукпут!

Үйгү кыһата

"Чурапчы" ТХПК "Саҥа олох" хаһыакка ыйга биирдэ тахсар анал сыһыарыыта

2017 сылга үүтү туттарыы

Наслега	2017 план	За год факт	% выполнения	фатк 2016 год	разница 2017 к 2016
Алагарская	349,0	442,8	126,9	430,3	12,5
Бахсытская	445,1	427,3	96,0	391,1	36,1
Болтогинская	303,3	245,6	81,0	238,1	7,5
Болугурская	774,8	660,0	85,2	540,5	119,5
Арылахская	313,2	312,6	99,8	347,2	-34,6
Кытанахская	251,8	255,3	101,4	272,4	-17,0
Мугудайская	521,0	490,4	94,1	470,8	19,6
Ожулунская	595,5	556,4	93,4	640,4	-84,0
Соловьевская	495,6	585,5	118,1	646,0	-60,5
Сыланская	742,4	811,6	109,3	788,1	23,5
Телейская	310,8	272,7	87,7	282,5	-9,8
Хадарская	375,6	463,7	123,4	437,3	26,3
Хатылынская	359,4	341,9	95,1	340,2	1,7
Хаяхсытская	296,2	347,2	117,2	326,8	20,4
Хоптогинская	641,7	598,6	93,3	602,6	-4,0
Чакырская	490,2	572,4	116,8	591,5	-19,1
Чурапчинская	315,2	213,5	67,7	238,4	-24,9
По улусу:	**7581**	**7597,4**	**100,2**	**7584,1**	**13,4**

Чурапчы улууһа 2017 сылга барыта 7581 тонна үүтү соҕотуоҥкалыыр былааннаах. Итини 7597,4 тоннанан, 100,2 бырыһыан толорулунна. Ордук үчүгэйдик 422.8 тоннаны ыан, былаанын 126,9 бырыһыан, 585,5 тоннаны ыан, былаанын 118,1 бырыһыанна тиэрдибит Соловьев, 347,2 тоннаны ылан, 117,2 бырыһыан толоруулаах Хайахсыт, 572,4 тоннаны ылан, былаанын 116,8 бырыһыан толорбут Чакыр нэһилиэктэрэ үлэлээтилэр. Оттон былааннарын 67,7 бырыһыанын ылбыт Чурапчы, 81,0 бырыһыан толорбут Болтоно, 85,2 бырыһыаннаах Болугур нэһилиэктэрэ мэлтэхтүк үлэлээтилэр. Былырыыннан кэрдэрүүттэн 13,4 тонна үүт ордук ыанна.

БЫЛААН БАРЫ КӨРҮҺНЭРГЭ ТОЛОРУЛУННА

„Чурапчы" кооператив 2017 сылы түмүктүүр саҥа дыыллаах баала „Симиир" остолобуойга буоллар. Итиннэ бырабылыанньа председателэ Н. А. Аркаков ааспыт сыл түмүктэрин билиһиннэрдэ, бастыҥнары наҕараадалаата, үүммүт сылга соруктары туруорда.

Кооператив 2017 сылы үүтү, эти соҕотуоҥкалааһын былааннарын аһара толорон түмүктээтэ. Үүт ас, арыы, халбаҥы онорууга былаан эмиэ аһара толорулунна.

Сыл бастыҥ үлэһиттэриэн Василий Николаевич Ксенофонтов—электрик, Виктория Степановна Охлопкова—халбаҥы сыаҕын маастара, Андрей Иосифович Трофимов—рабочай, Венедикт Дмитриевич Дьячковскай—суоллар, Алексей Дмитриевич Варламов—киин хочуолунай кочегара, Юрий Егорович Луковцев—кластер кочегара, Наталья Викторовна Охонешникова—„Быйаҥ" маҕаһыын продавеца, Ньургуйана Викторовна Макарова—„Илгэ" маҕаһыын продавеца, Анастасия Вячеславовна Осипова—кондитерскай сыах сэбиэдиссэй-кондитера, Никита Николаевич Рязанскай—Мугудайдаабы астыыр-үөлүүр комбинат сэбиэдиссэйэ, Анна Давыдовна Боякинова—Кытаанахтаабы арыы сыаҕын маастара, Изабелла Николаевна Новгородова—Түөйэ учаастагын приемщига, Аксинья Иннокентьевна Гоголева—Бахсытаабы арыы сыаҕын лаборана, Валерий Афанасьевич Дьячковскай—Сыланнаабы арыы сыаҕын рабочайа, Варвара Прокопьевна Собакина—Бахсытаабы арыы сыаҕын рабочайа.

Бухгалтер Дарья Николаевна Слепцова, „Быйаҥ" маҕаһыын сэбиэдиссэйэ Анна Егоровна Варламова, кыладыаппыс Ирина Ивановна Барашкова, Бахсытаабы арыы сыаҕын маастара Валентина Васильевна Новгородова Москва куоракка „Бэс Чагда" куруорка сыныаннан кэлэр путевканан наҕараадаланнылар.

Сыахтарынан маскарадка курахха баал королеватынан Надя Говорова, хоруолунан Игорь Федотов аатаннылар.

Ахсыннны 13—18 күннэригэр Москва куоракка ыытыллыбыт Саха Өрөспүүбүлүкэтин күннэригэр „Чурапчы" кооперативтан председатель Н. А. Аркаков, менеджердэр А. П. Кузьмина, И. А. Больницкай сырыттылар. Кинилэр „Москва-сити экспо" диэн быыстапка киинин павильонугар кооператив бородууксуйатын туруордулар.

Билигин кооператив Мугудай, Чурапчы үүттэрин сыаҕар убаҕас үүтү тутар, тоҥ үүт эмиэ тутуллар. Муус устартан нэһилиэктэрдээҕи арыы сыахтара үлэлиэхтэрэ. Быйылгы сылга үүтү соҕотуоҥкалааһын былаанын 7500 тоннаны нэһилиэктэриэн тыыран, былаан тиэрдилиннэ. Эти туттарыы былаана туолбута. Билигин үчүгэй туруктаах эти салгыы туталлар.

Кооператив сүүрүк сылгылары туруорар конюшнята үлэлии турар. Сылгылар туруктара үчүгэй. Аһынан-үөлүнэн толору хаанньыллаллар. Барыта 11 ат баар. Кулун тутар 23—24 күннэригэр Намна буолар сүүрдүүгэ кыттыахтара. Онтон саас өрөспүүбүлүкэтээҕи ат спордун федерацията тэрийэр сүүрдүүлэригэр кыттыахтара.

ОТ ТАҺЫЫТЫГАР ҮЛЭЛИИЛЛЭР

Быйыл сайын нэһилиэктэриттэн 60—70 км ыраах сиргэ оттуурга мобильнай бригаадалар тэриллиннэр, 1116 тоннаны оттообуттара. Итингэн, билиннн турунунан, 1000-тан тахса от миэстэҕэ аҕалылынна.

Ол курдук Алаҕарга И. А. Пестряков Одьулуун Бабаҕатыгар оттообутуттан 95 тоннаны аҕалла, Хайахсыттар Мэнири үрэҕэр 150 тоннаны оттообуттарыттан 110 тоннатын тиэйдилэр. Наммара үрэҕэр Сылантан П. Д. Трофимов 200 тоннаны бэлэмнэбиттиттэн 130-ун тиэйдэ. Кытаанах Тандатыттан Улахан Күөлгэ С. С. Макаров 60 тоннаны аҕалла, Хоптоҕоҕо И. С. Сергеев Мараалыы үрэҕиттэн 90 тоннаны ылбытыттан 70-ун тиэйдэ, Телейдэр Туолуматтан 175 тоннаны тиэйдилэр.

ТӨГҮРҮК ОСТУОЛ ЫЫТЫЛЫННА

Тохсунньу ый 20 күнүгэр биһиги улууска Саха Өрөспүүблүкэтин тыа хаһаайыстыбатыгар уонна аска-үөлгэ политикатын министиэристибэтин эдбэх киһилээх делегацията кэлэн үлэлээн барда. Барыта 45 министиэристибэ үлэһитэ тыа хаһаайыстыбатын инники сайдыытыгар үлэлии-хамсыы сылдьаачылары кытары көрөөн, сүбалэһэн, инники соруктары туруоран бардылар. Үс бөлөхө арахсан сылдьыыга Сыланнна министири бастакы солбуйаачыта Т. М. Осипова, Хадаарга министири солбуйаачыта А. М. Семенов, Мугудайга министири солбуйаачыта Н. И. Петров салайан илдьэ сырыттылар.

Хадаарга буолбут төгүрүк остуолга кэпсүһүүгэ Хадаар, Болугур, Одьулуун, Хоптоҕо, Хайахсыт, Чакыр нэһилиэктэриттэн баһылыктар, тыа хаһаайыстыбатын специалистара, бааһынай хаһаайыстыбалар салайаачылара кыттыыны ылдылар. Министиэристибэ ыытар үлэтин министири солбуйаачыта Афанасий Михайлович Семенов сиһилии билиһиннэрдэ. Мунньах кыттыылаахтарын ыйытыыларыгар министиэристибэ үлэһиттэрэ В. В. Попова—экономика уонна бухгалтерскай отчуотунас салайаачыта, С. А. Константинов — тыа хаһаайыстыбатын территорияларын сайыннарыы специалиһа, С. В. Егорова—сурааннаах специалист, Г. Г. Николаев—бухгалтерскай учуот уонна отчуотунас кылаабынай специалиһа, С. Р. Андреев—ревизия отделын кылаабынай специалиһа, В. Д. Сыроватскай—животноводство уонна племенной үлэ кылаабынай специалиһа, Г. С. Алексеева—сир уонна мелиорация сурааннаах специалиһа, С. А. Быков—ас-үөл уонна переработкалыыр салаа кылаабынай специалиһа, К. В. Местников—тутуу дирекциятын кылаабынай специалиһа, о. д. а. эпливэттэстилэр.

Баһылыктар, тыа хаһаайыстыбатын специалистара бэйэлэрин нэһилиэктэрин тыа хаһаайыстыбатыгар үлэлэрин билиһиннэрдилэр. Одьулуун нэһилиэгэ уунан хаачыллыыга быһыттары оноруурга, Мэлдьэхсигэ, Уорҕаҕа суол оноһуутугар, Хадаарга күүс тутуутун үбүлэһиннэ, бааһына оностуурга үп көрүллүүтүгэр, фермаҕа анал үөрэхтээх специалистарынан хаачыллыыга министиэристибэ кемелеһөргө көмөлөстүлэр.

ПРОГРАММАНАН ҮЛЭЛИИЛЛЭР

Чакыр нэһилиэгэ 2015—2017—2020 сылларга тыа сирин калимник сайыннарыыга туһуламмыт программанан үлэлиилэр. Онуоха үлэ араас салааларыгар үп-харчы көрдөрөн туһанныылар.

2015 с.—агорокластер тэриллэн, 5 эдэр ыал ИЖС (индивидуальное жилищное строительство) программанан саҥа толору хаачыллыылаах дьиэ туттан киирдилэр. Бу сылга 2 саҥа тэринэр эдэр фермердэр 1 мил. 500 тыс. солк. грант ылдылар. „Чакыр" бааһынай хаһаайыстыба 1 мил. 500 тыс. солк. грант ылан сылгы базата тутунна.

2016 с. –саҥа тэринэр эдэр фермер 3 мил. солк. грант ылла. ИЖС программанан биир эдэр бааһынай хаһаайыстыба салайаачыта 1 мил. 100 тыс. солк. грант ылан дьиэ тутунна. Куонкуруска кыттан, программа кэмүскэнэн, 2 мил. 500 тыс. солк. ылыллан спортивнай площадка тутулунна. Бөҕүөлэк иҥиэнэйи таас ситимин тардыыга 75 мил. солк. үлэ оноһулунна.

2017 с.—Хайахсыт—Чакыр суолугар 12 км суол оноһуутугар 146 мил. солк. үбүлэнэн, таас суол үлэҕэ киирдэ. С. С. Яковлев—Эрилик Эристиин тереебутэ 125 сылгаах үбүлүөйүгэр анаммыт скверга 1 мил. 900 тыс. солк. пааматынныык туруорулунна. 1 мил. 500 тыс. солк. грант ылыллан сылгы базата тутулунна.

Барыта 242 мил. 500 тыс. солк. суумалаах үп Тыа хаһаайыстыбатын министиэристибэтин нөҥүө кэлэн туһаныллыннна.

АТЫЫР СЫЛГЫНЫ СҮҮМЭРДЭЭҺИН

(Герой сылгыһыттар уопуттарыттан)

Сылгы иитиитин сайдыытыгар уонна састааба туһалыгарбыһаарар оруолу үөр атыырдарын сүүмэрдэһиннэ, кинилэри үчүгэйдик көрүүгэ-харайыыга улахан болҕомто ууруллар. Үчүгэй биэттэн уонна атыыртан үөскээбит, тереебут кулуну маннайгы сайыыттан ыла бэлиэтии көрүллүөр. Кини сайдыытын уонна сиилитин кэтээн көрөн үөрэтиллэр. Итинник бэрэдэгинэн сүүмэрдэммит атыыр соноҕостору туспа наардаан иитиллэр.

Үөр атыырын сүүмэрдэһиннэ маннык көрдөбүллэр туттуллаллар—атыыр тас көрүнүнэн улахан, бедэн уҥуохтаах, суон агдалаах, кэтит сыҥаахтаах, былчыннара үчүгэйдик сайдыбыт, атахтара суон уонна кэнэ, түөһэ кэтит, тириитэ халын, хойуу уонна үһүн түүлээх, үһүн уонна хойуу бытыктаах, сиэлэ, кутуруга үһүн, айаҕатаныыта кизиҥ, кизиҥ кэнэ харахтаах, үһүн кэнэ тиистээх, бөҕө туруору туйахтаах буолуохтаах.

Тутта сылдьар быһыытынан атыыр сылгы сытыы-хотуу, кистиирэ дорҕоонноох, бэйэтин үөрүн кэмүскүүр, кинилэри ыспакка, мэччирэҥ үчүгэйинэн илдьэ сылдьар буолуохтаах. Атыыр бэйэтин үөрүн кытары хаанньан булкааһа суох буолара улахан оруоллаах.

Сэтинньи ыйга атыырдары тутан үөруттэн араарыллыахтаах. Атыыр үчүгэй, чьмаас сиилилээх буоларын наадатыгар сэтинньиттэн олунньуга диэри ырыарбакка көлүүргэ туһаныахха сөп. Олунньуттан ыам ыйыгар диэри толору сынньалаҥна туруоран күүскэ аһатыллар. Бу сынньалаҥын быыһыгар кэмиттэн уонна турутуттан көрөн, күн аайы көлүйэн эбэтэр ынаыырдаан миинэн эттэрин-сииннэрин тэнитиллэр. Онон алта ый устатыгар биэлэртэн туспа усулуобуйаҕа тутуллар. Бастакытынан, эмис атыыр саас үөргэ барарыгар бугуһйан, этэ-хаана тыыллан, сапитрыыга бэлэмнээх тахсар. Иккиһинэн, үлэҕэ дьоҕурдаах атыыртан үөскээбит оҕолоро, кинини удьуоддаан, тулуйумтуо уонна күүстээх буоллаллар. Үсүһүнэн, атыырдар быаҕа үөрэммэтэхтэринэ аҥаардас сыһыыга сылдьан кыыллыйаллар, сиргэмсэх буоллаллар, сылгыһыттартан үөрдэрин күрэтэ сатыыллар.

Сылгылары сүүмэрдээн үөрдэһин бэс ыйын саҥатыгар бүтүөхтээх. Саптарыы хампааннаата саҕаланыытыгар биир да үөр тас өттүгэр хаалыа суохтаах. Хас биирдии биэ биримэтигэр саптарыллан хайаан да буоһуурун сылгыһыттар кэтээн көрөн бэлиэтэнэн иҥиэхтээхтэр, учуокка ылыахтаахтар.

Ыстатыйа В. И. Птицын „Саха сылгыта" диэн кинигэтиттэн ылылыннна. Дьокуускай, 2015 с.

Балаһалары бөлөмнээтэ Алексей СЛЕПЦОВ.

ЧУРАПЧЫ – СПОРТ ТУОНАТА

Чурапчы улууһун спорка управлениетын "Саҥа олох" хаһыакка тахсар анал сыһыарыыта

ОЛИМПИЙСКАЙ ЧЕМПИОН

1983 сыл, алтынньы мй. Саха сирин спорду тиэтиэччылара аан дойду үс тоҥуллуох, Европа уонна XXI Монреалдааҕы Олимпийскай оонньуулар чемпионнарын, "Бочуот Знака" ордыан наахтарын, СССР спордун үтүөлүөх министрын Павел Пинигини улахан спортун тренерскэй үлэҕэ аналлаабыттыра. Биллиилэх спортсмены улахан спортун аналлаах ыһыах баҕарар курус саналаах буолаччы. Кини ор кэмиэ кэн туттуу хоробурунан сылдьыбыта. Бириги кэммитигэр спорт кууһа сайдар. Чаочы тиэкиниэх, кууспуох, кыайыы биэ дьуулуурдаах эдэр спортсменнэр үөскүү-үүтэ тэрдиллэрэ, Павел уйун сылларын чугуулаан чугуулаан аатаммыта – бэйэтэ спортивнай хорсун быһыы.

Саха туруктарын алаан аатырдыбыт Роман Дмитриев, Павел Пинигин, Александр Иванов чаҥыйкай кыайыыларыттан сиэтэрэн СССР үтүөлүөх тренерэ С.А. Преображенскай "Чурапчы туруута оскуолатыттан аан дойдуга биллиннэ" диэн үрдүк сыанабылы биэрбитэ.

Павел Пинигин... Кини аатын хас саха долгуйа, эрэнэ уонна киэн тутта аатаабыта буолуой?! Иэти улахан эрэли телорон, бириги уолбут ороҕуонун чемпионуттан Олимпиада чемпионуттар тиийэ кылбаачыах уонна умнуллыбат спортивнай суолу таллэ. Кини Ийэ дойдутун спортивнай чиэһин ГДР, Болгария, Польша, Чехословакия, Венгрия, Румыния, Афганистан, Турция, АХШ, Канада, Иран, Сирия, ГФР, Швейцария о.д.а. дойдулар улахан кобүөрдэриэгэр ситиһиилэхтик комуоскэбитэ. Павел Пинигин аатын кытта кыайыыга кытаанах дьулуур, бэйэ күүһүгэр эрэл биирдэ дьүөрэлэһиллэрэ. Аан дойду бары аатаахтарын кытта харыс да сири халарыйбакка, юнниэн кэтибэкка, нэмэх мастыы эрийэн, дьиитэх олимпийскай характеры көрдөрөн, дьоннэргэ таптаһын, спорду сэнээрэччилэр сүгүрү йүүлэрин ылыан ылбыта.

"Айыыҥаттан күүстэх, сымса, ол гынан баран ыал аайы баар обо", - диэн ССР үтүөлүөх тренерэ Д.П. Коркин этэн аһарбыттаах. Кырдьык, оскуолаҕа үөрэнэр сылларыгар кинитэҕэр күүстэх, кыахтаах да уолаттар элбэхтэрин истэрим. Оччолорго "Биирдэ үөрэнэр уолаттарым хайыы-үйэҕэ спорт маастардара, дойду күүстэх турууктара буоллулар... Кинитэр курдук туруоктуун олус баҕарабын... Күүс кыра..." диэн бэйэтин дневнигэр диэҥэ да суруйуо дуо! Дьэ, оччоҕо кинилэр туох күүс-көмө буолан бу айылаах тыыллан-хабыллан турда? Бастаан туран, Павел элбэх биллиилэх спортсменнар үммут-үөскэбит алаастарыгар – Дириҥнэ тоҕоостубут. Ол иһин обо эрдэҕиттэн көрдөхтэһии, спортсмен диэн тугун-кимин этиҥэр-хаанытар иҥэриҥэн улаатыыта. Ыһыах күн кырдьык Павлик кылаатаах кылааһыгыт РСФСР уонна Саха АССР спордун маастара Петр Посельскай чаҥыйкай кыайыыларын соҕан, ымсыыран аан маҥнай көрбүтүн туһунан бэйэтин "Олимпиаҕа айан" диэн кинигэтигэр бэрт ынырхытык суруйбута. Төрөөбүт алааһынар, дьонутар-сэргэтигэр, төрөппүттэригэр истиҥ таптала, ыгыктабыла, ырааах сиргэ ахтылҕана кинини кыайыыга кыаллаабыттара. Оолуу олимпиец дойдутугар ыалдьыттыы кэлэ сылдьан дьонутар туһаайан: "Бу кымыстаах чороону мин Эйиги тускутугар кэтэҕүөхпүн баҕарабын. Улахан таммыта. Уолбут спортивнай суола Украина үтүөлүөх тренериэгэр Ю.А. Бураковка үтүө түмүктэрдэхтик саҕаламмыта. Иккис тренерэ Бураков кинизэ Петровиҥы олус санаатар.

Сыраалаах тустуу кэнниттэн хоторуу хомолтолугар сэбэ баттаан олордоҕуна, Юрий Анатольевич кини саныгар илиитин уурара уонна: "Бүгүн кыайбатах буоллахпытына, ол аата, ханна эрэ сыыстахпыт, тугу эрэ сиэ онорбоохпут. Олору барытын ырытан, алдьаспытын иккиэн комнорунуохтэхпит", - диэн хоскутук суоллаарэ. Итинник үтүөлэнэхтэх тренерлэргэ түбэһиитэ спортсмен быһыытынан мастерстота үрдүүрүгэр комолоспутэ. Конгул тустуута СССР сүүмэрдэммит хамаандатыгар Павел сүүрбэ сааһыгар кирбитэ. Америкаҕа буолбут аан дойду кубогун иһин күрэхтэһиигэ Мюнхенниаҕы Олимпиада чемпионун Дан Гейблы "ууга-уоккаа" түһэрэн ылбыттаах. Элбэх национальностаах конгул тустуу хамаандата ор сылларга хоторуу диэни билбэтэҕэ. Хамаандаҕа сана кирбитэрэ мэлдьи кэрэ-хараҥа, сүбэлии-амалыы сылдьар үтүө үгэс турутурбута. Он иһин кинилэри "күүстэхтэр быраатаһыыларын хамаандата" диэн аан дойду билиэрэ. Бириги уолбут манна Иван Ярыгины, Леван Гедиашвилини, Ихаак Гайдарбековы, Магомед Арацилова, Владимир Юмины кытта ыкса доҕордоспута. "Бу уолаттар суохтара буоллар, кобүөрдэ кыайыыларым, быраатаһыыларым, арааһа, оторуэн колоохтэрэ биллибэт этэ", - диэн Павел түбэһиох этиитэҕэ.

1975 сыл ГФР Лудвигсхафен куораттыгар Европа чемпионата. 68 киилэ ыйаатыннаахтарга тустуохтаах Павел Пинигин, аан дойду чемпиона Руслан Ануралиев ыаллыан, 74 ыйаатыннаахтары кытта тустарга күннэлибитэ. Дебютант хамаандаҕа түһүгэр кытаанах экзамены туораабыта. Кини финалҕа аан дойду чемпиона Адольф Зегери (ГФР) кытта күөн көрсүбүтэ. Бу бөҕөс, бэйэтин биир дойдулаахтарын уордоҥоро, 82-тэн 74 киилэҕэ түһэриммит этэ. Хабыр хаксыйыы 12:11 ахсаанынан саха боҕоҕун туһатыгар түмүктэнэн, Павел Пинигин Европа чемпионун үрдүк аатын аан маҥнай сүгүтэ.

Павел Пинигин эрчиллии-дьарык туһунан маҥнык көнсиир: "Бириги эрчиллиини-дьарыктаныыны тоҕо үөрүүгэн кэтэхэбитий? Кинилэр баар биллибэтэх кыахтары арыйарыыны, кини кинини бэйэтигэр тардар, умсутуталар. Тустуу – бу аралаах корүнтэхх хамсаанын эйгэтэ, кинилэр биилэ, быһаарыыта иник биллиэн даҕаны эйбах. Мин тус бэйэм эрчиллиигэргэн сырыыы ахсын туох эрэ сананы биэн барарым ол саамай улахан дуоһуйуум, үөрүүм этэ".

Павел Пинигин 1975, 1977, 1978 сылларга аан дойду үс тоҥуллуох чемпионун аатын ылбыта. Бу саха тустууктарыттан ким да ситиһэ иник чаҥыйкай кыайыыта! Аан дойду түһүлгэтигэр бириги уолбут бары омуктар аатаахтарын кыахтаахтык, кыраһыабайдык кыайтаабыттын эстиэ болиэтинир тоҕоостоох. Оччолорго СССР үтүөлүөх тренерэ, дойду сүүмэрдэммит хамаандатын старшай тренерэ Ю.А. Шахмурадов: "Павел Пинигин хамаандаҕа саамай эрэллэх туруута. Бириэхэ кини курдук кобүөр дьиитэх байыастара наадалар", - диэн үрдүк сыанабылы биэрбитэ.

Дириҥ уола Павел Пинигин аата Советскай спорт уонна Олимпийскай оонньуулар историяларыгар кыйыл комуос буукубаларынан суруллуоҕа. XXI Монреалдааҕы Олимпиадаҕа 68 киилэҕэ кыайан, бу ыйаатыннаҕа Советскай турууктартан бастакынан кыйыл комуос мэтэлэ Ийэ дойдутугар аҕалыыта! Павел иннинэ аҥырдан-сурааҥнан туруубут ССР элбэх тоҥуллуох чемпиона Арам Ягьярян, аан дойду чемпионнара Владимир Синявский, Зарберт Бериашвили курдук биллиилэх боҕоостор Олимп үрдүк чыпчаалыларын кыайан тахсыбаахтара.

Бириэ дойдулаахтыт П.П. Пинигин Дириҥтэн Монреалыа тиийэн аан дойду бары аатаахтара түмсүбүт түһүлгэлэриэгэр таптаныах тренерэ Дмитрий Петрович аҥаарыыны, кини эрэлин толорон, кыйыл комуос медалы ылыныгэ саха ыччатын санаатан-санаа, үрдүктэн-үрдүк кыайыыларга, үйэ-саас үтүө хоробур буолан, ыныра, утуйа туруоҕа! Павел Пинигин – бүгүн норуот үрдүк үөрүүгэ, киэн туттуута!

Д.Д. ЭВЕРСТОВ – Дмитрий Дириҥскэй "Төрүт буоллаах толколонон" бастакы кинигэтин ааптара.

Убаастабыллаах Чурапчыбыт улууһун олохтоохторо, ыалдьыттара, спорду сэнээрээччилэр!

Күлүн тутар 22-25 күннэригэр А.И. Федотов аатынан спортивнай комплекска ыһах кобүөрүнэн, 10 ыйаатыннаҕа Саха сиригэр конгул тустуулу тэрийиллибит Николай Тарскай хоруоҥнэр конгул тустуута бириэмиэтэн уонна хамаандаҕа бастыыр ирин СӨ чемпионнаҕа ыытыллыаҕа.

Өрөспүүбүлүкэбит аатаах бөҕүстэрэ Улуу тренер Д.П. Коркин уйуйан таһаарбыт Чурапчыбыт туруктарыгар, улахан тустуукчаар уулуйан үөскэбит түһүлгэлэриэгэр үс күн устата сылы кирсиилэри көрдөрүохтэрэ.

Кыраныыттан кыраҕаҥнаттан тутуллуна суох, бириэмэ буолар улахан түһүлгэ хабыр-хаксыйыытын көрө кэлэриттиэхтэр ыныраабыт. Сүүстэ истибиттэҕэр, бириэмэ көрбүт ордук!

Тэрийэр хамыыһыйа.

Баалҕаны бастыгыттэ Семен Жендринскэй.

Айар аргыс

"Санга олох" хаһыат анал сыһыарыыта

Хомоҕой хоһоон хотуна

Наталья Ивановна Харламтьева – СӨ норуодунай поэта, СӨ культуратын үтүөлүөх үлэлиитэ, СӨ дьахтарыскаа академиятын академика, Россия сурааччыларын союзунун чилиэнэ, Саха сирин сурааччыларын союзунун бэрэссэдээтэлэ, Саха сирин комсомуолун, Казахстан «Алаш» литературнай бириэмийэтин лауреата.

1952 сыл балаҕан ыйын 1 күнүгэр Дьокуускай куорат аттынааҥы Маҥан сэлиэнньэтигэр төрөөбүтэ. Начаалынай кылаастарга Мэҥэҥҥэ үөрэнэн бараан, 5-с кылаастан Дьокуускай куорат 20 №-дээх оскуолатыгар үөрэнэн, 1969 сыллаахха бүтэрбитэ. Мэҥэҥҥэ аэропорт суруспытыгар, онтон "Северная трасса" хаһыакка корреспондыанныыбыта. Кэлэхтэн үөрэнэн СГУ историко-филологическай факультетын нуучча тылын салаатын бүтэрбитэ. ССКП обкомугар бэчээт секторын инструкторынан, Кэбэйиэтиэҥи партия райкомугар секретаарынан үлэлээбитэ. Саха сирэйдээҕи кинигэ кыһатыгар кылаабынай редакторынан, "Кыым" хаһыат культураҕа салаатын сэбиэдиссэйинэн, "Саха сирэ" хаһыат кылаабынай редакторын бастакы солбуйааччытынан, кылаабынай редакторынан үлэлээбитэ. Дьоготтоорго анаммах "Дойдар хотун" сурунаал кылаабынай редакторынан, 2001 сылтан Саха сирин культураҕа уонна дуһуоҕунай сайдыыға министирин бастакы солбуйааччытынан, 2012 сылтан — Саха сирин Ил Дарханын сэтиэнньи 15 күнүнээҕи 1716 №-дээх Уурааҕынан Ил Дархан суолтатынан аныммыта. 1976 сыллаахха бастакы хомуурунньуга «Аэропланы» күн сирин көрбүтэ. «Кыһыл ньургуйун» хоһоонноруо ааҕыллыбыта. Саха сирин комсомуолун бириэмийэтинэн тиксибитэ. Хоһоонноро арааҥа ааптар тылларыгар тылбаастаммыта.

КЫҺЫЛ НЬУРГУЙУН

Мин аҕыс, мин ыарын доҕорум
Дойдуттан киэргэтэр уоҕар
Кэтэҕэбитэ ким да билбэтин —
Кыһыл ньургуйун бүлбүтүн.
Хаппык да сыдыыҥа, кырдаҕа
Истибэтим ол оҥоук баарын,
Сахам сирин тыйыс айылҕата
Сааскыттан чаҥыйан ыстыытын.
Кэрэҕэ тардыһар дуоҕаахтан
Мин аҕыс доҕорбун таттыыбын,
Кырдаҕыгар кыһыл ньургуйуоктан
Дойдуга тийиэхпин биэҕэбин.
Биэҕэбин мин хайдах да тиксибэт
Алаастар айаннаах ийэрин,
Бүгүн дуу, сарсын дуу күлүгэ
Хара тыа кэтэҕэр сүгүөбүн.
Ол онно күнэтэх ыллыыка
Дьол кинии күдүөка.
Мин туруҥ гын аҕыгар
Кыһыл ньургуйун тылыыҥа.

ДЬИКТИ САЙЫН

Дьиктии сайын тийэн келе,
Дьол кымыын туһаҕар ыста.
Барытын сэрэйэр доҕор кийин
Кытаатахтык миигин көрдө.
Оо, эн суоҕуллуу саанаа,
Олохтун дуйдуур оонньуубун,
Бэйэбин бэйэм айбиннньыр
Кийи аатын суох сатабылбын.
Дьоллоох күрдүк саанаамын
Туоруом дьиктии сайыны.
Күлтаныма, сиг биир сиппэр
Сыыстан, тыйыс күҥүнүм.
Онно кэлэр, ойдуу, ойуу
Туох да утары эрэйбэккэ.
Олоҕу кэрэхсиппэккэ ылыныы
Кыайтарбат мэхэ хайдах да.
Оттон билигин дьиктии сайын
Күйүүс күүн ингэрбит
Мин дьаҥнаах күлүүбүн
Өйдоон хаал, доҕорум!
Атын тыаллар үрдүлэр,

***

Олох диэн олох.
Хайа да мунчук мунньуктан,
Хайа да эргиир эрэйтэн
Сиигиитэн тахсан кэлэр,
Сиистэнэн сиригэйдиэр!
Хайа да ороҕой үөйүгэр,
Хайа да уоруу күлүмэр
Курус тайбану кастыар,
Тоҥук үгүлү эрэйэр...
Күлдүркэтэ, ымсыыра,
Мэҥэни утуйдэ эрэнэ,
Өҥү, кырыыны, албаны
Өҥүлэрдин онгоста,
Олох бараҕан саҕаҥарыгар,
Олох бараҕан туоҕарыгар
Иэгэйэр ыкка атахтаах
Тыынньаҕын туоҕары
Хара колоҥнуун тоҕуоба,
Үрүҥ, саахтын хаабуоба!
Олох диэн олох!

САХА ДЬАХТАР ТАҢГАРАЛААХ

«Саха дьахтар таҥараалаах» —
Өбүгэлэрбит этиилэрэ.
Быстар дьаҕаны, үрдүк оҥуоргах
Итиннэ тоҥнэ итиэҕэйэр.
Үрдүк Айыылар аатыгар
Хаабуу туттан, сибигинэйэ
Ынгыраллара кыыны, ыйыны,
Татталлаах мааны хотуну:
Атыыр күүс аҥыныгас
Арааччылыыр айылгыныыа,
Айыы дьахтарын туруорар
Олоҥу да тоҥук уулаара,
Дьоҕун эдьиий, эмээхсин
Ус бараа уруо күлүгүн
Хайа да бэйэлээх эр бэрдэ
Быһа хаампат этэ.
Сана саанат маҥдьаатаах —
Быыырдыны сатыт үҥү былыт.
«Саха дьахтар таҥараалаах», —
Диэрэ ытык обүгэбит...

ДЬОЛ СИБИКИТЭ

Үөрэбин — кини уорбэтиттэн,
Эйбэх саанаан туолбатаҕыттан,
Сиппэ ситтан биэр кийим
Сиппардын туттарыттан.
Үөрэбин – баҕа саанаа
Кынатын тыаһын иҥэрбиттэн,
Тотору дьаллоох буоларбар
Туох эрэ мэҥэйдиэриттэн.
Үөрэбин – үүнэр күүнүм
Дьиэти түгэни бэрсэриттэн,
Мин дуоҕабар биилэрбэккэ
Дьол сибиэтин кутарыттан.
Ол да иҥин сэрэхтик корсобун
Кэмнэн дьаллоох дьону:
Дьол сибиэтин эрэ биэбин,
Биэбэппин бүтэй дьону!

АЛАМПА АРХАНГЕЛЬСКАЙҒА

Архангельскай түгэҕиттэн,
түгэй хараҥа түүннэриттэн,
Атын хаалан аҥыттан,
сордоох олох быыһыттан
Алампа суруйбут суруктарын
уйадыйа аахтым мин.
Бүрүйэ суоҕун этиммит
үрдүк саанаахтаах,
Бэйиэн буоларын туруорсубут
үрдүк оҥуоргаах...
Онно, ынчык быыһыгар,
ырыа төрөөбүтүө,
Онно, сор суоҕар,
хоһоон үөскүөбүтүө.
Дойдутун туһунан санаа
кааммыт сылытара,
Кырдык тиийэр түгэҥэ
саахтын саатаатара.
Архангельскай уруу түүлэ
утуйар уутун кутуттара,
Онно ыйыах туһугэтэ
суоҕ костон кэлэр.
Онно Дуунньа саҥдыарыйа
утары хаамат иҥэр,
Дьоллоох алаахха эрэнэрдии
чаҕаастык мичийэр.
Онно аҕата сопо кэҥэн,
хоҕуо этиитэр,
Бүтэйдии аҥына, хаҥыстыы
одуулаһар курдуга.
Онно ырыатын тыыгыра,
ыллыы чыычаах бүлкэнэр,
Арааччылыы, арчылыы
туда котор курдуктара...
Үрүҥ туутуттэр кылгастар
Архангельскай куорахха.
Суоҕтар дьоҕун этиэхтиэр
кыһаҕалаах суруктарга.
Эмиэ хараҥа кэҥэтэр
суоҕ сабардаах кэмиттэр,
Дойдуҥ, алаҥ, иэнтэлы
мэҥдьэлэрдии туруйдуэр.
Тыа ийбиһин бэс биини
толобуурэ ыарахан.
Сиргэлэри дьаҥ тоҥук уҥуу
ахсуута уҥахан.
Бэйиэкэ дьыиҥа хаалларар
собус-соҕотох эрэлии
Торообут дойду таҥнарбат
уҥуттуур уҥуу таттарын.
Алампа Архангельскайга
бараак чэпчэх мунуҥар
эмиэ сурук суруйар —
дойдуга тоннар туһуҥар,
дойдуга тиксэр туһуҥар...

АЛҒЫС

Быыгарыан тыыныыга,
Онгурук куйааска,
Хайа да дойдуга,
Хайа да үйэҕэ,
Тоҥ балаҕан чэпчэх мунуҥар,
Сырдык уруйа уҥэйии аттыгар,
Аныгы кэмнэ бутуурдан быыһыгар
Түүннэри-күннэри
Эн туоҕун сатыыбын,
Эн сырдык аахтар
Үгэбин, суктэбин...
Кырыылаах хараҕ
кынчыаттыы көрбөтүн,
Уоддаһыннаах тылларын
уоҕун оҥуйбөтүн,
Дьүлэй кунааттаах
чыгыу сатаабатын,
Кыайыы суола аҥыллан биэрдин,
Ороҕой күлэ үүнэн кэлиин,
Эн үтүө аахтар күлүк туоҕуттан,
Эн тойон сүрэхтэр хам санаа
хаммотун!

Балаһаны бэлэмнээтэ Семен ЖЕЛДРИНСКОЙ.

НЭҺИЛИЭК БАҺЫЛЫГА – КУЗЬМА ИННОКЕНТЬЕВИЧ ПЕРМЯКОВ

Уопсай сирин нэлэ - 51273 га.
Оттуур сирэ – 2575 га.
Баайыыта сирэ – 80 га.
Хаһаайыстыба – 281.
Тыыл бэтэрээнэрэ – 6.
Коҥоруллуу кыттыылаахтара – 16.
Баайыынай хаһаайыстыба– 24.
Сүөһү, сылгы ахсаана:
Ынах—1312;
Сылгы ахсаана– 1347.

1961с. Чурапчы ороҕуонун Маралаайы бөһүөлүгэр төрөөбүтэ. 1978 сыллаахха Мугудай орто оскуолатын бүтэрбитэ. Салгыы икки сыл Карл Маркс аатынан сопхуоска үлэлэбитэ.

Ити кэннитэн Сэбиэскэй Армия кэккэтигэр сулууспалаан баран, Омскайдаабы автодорожнай институт автомобильнай транспорт факультетыгар туттарсан, инженер-механик идэтин баһылыыр.

Үөрэҕин бүтэрэн, Карл Маркс аатынан сопхуос Мугудайдаабы отделениетыгар механигынан үлэлиир. Салгыы «Мугудай» сопхуоска тиэхиньикэттэн сэрэхтээх буолуу инженеринэн үлэлиир. Сопхуостар ыһыллыыбыттарын кэннитэн предпринимательствонан дьарыктанар.

2004 сыллан К.И. Пермяков Мугудай нэһилиэгин баһылыгынан аналан үлэтин саҕалыыр. Кэлин субуруччу быыбарга талыллан баһылыгынан үлэлиир.

Нэһилиэктэр икки ардыларынааҕы күрэхтэһиигэ сыл түмүгэр Мугудай нэһилиэгэ куруутун бириистээх миэстэлэргэ тиксэр. Ол курдук, кинилээ 2006, 2008, 2011 сс. түмүктэриннэн улууска «Бастыҥ нэһилиэк баһылыга» аат ингэриллибитэ. Мугудай нэһилиэгэ ереспүүбүлүкэтээҕи күрэхтэһиигэ хас да төгүлүөн «Спорка бастыҥ кордоруулаах нэһилиэк» кыайыылаабыттан, призрунан аатталлыбыта.

2015 сыллаахха Мугудай нэһилиэгэр Российскай Федерация тыа хаһаайыстыбатын министиэристибэтиттэн кыһыл кэмүс мэтээлээх диплом туттарыллыбыта.

Элбэх наҕараадалара ситиһиилээх үлэтин туоһулуулар. 2011 сыллаахха «Саха ереспүүбүлүкэтин норуотун хаһаайыстыбатын үүнүлээх үлэһитэ» бочуоттаах ааты ингэроллор.

Кэргэннээк, оҕолоохох.

Сүрүн дьарыкпыт – тыа хаһаайыстыбата

Мугудай нэһилиэгэр 23 баайыынай, 123 чаастыынай хаһаайыстыба, «Мугудай» ЖСПК, «Бараммут» ТХПК тыа хаһаайыстыбатын сайыннарыыга үлэлиилэр.

Биллиэнтэ турбутунан, уопсайа, 1400 ынах сүөһү, ол иҥиттэн 584 ыанар ынах, 1246 сылгы, иҥиттэн 802 биэ баар.

Тыа сиригэр ыччаты олохсутар, тыа хаһаайыстыбатынан дьарыктаныахтааҕылары оссо эйбэтэр соруктаах кластерный хамсаһын бастакы түмүмэҕинэн Мугудай нэһилиэгэр 2014 сыллаахха «Чараҥ» агрокластеры тэрийии буолбута.

Манна аатын улуустарган эҥэр ыаллар куораттан көһөн кэлэн хаһаайыстыба тэриллэн, дьиэ-уот туттан үлэлии- хамсыы сылдьаллар. Бу сыл аныгы маныыбыйаалынан 5 хотон тутуллан олохох киирдэ.

Кэккэ сылларга «Тура» баайыынай хаһаайыстыба (салайаччы Сивцева В.М.), "Дьячковскай" баайыынай хаһаайыстыба (салайаччы Дьячковскай И.И.), «Дьиэ юрэн фермаҕын ойоохүнэ», 10 баайыынай хаһаайыстыба салайаччылара «Саҕалаччы фермер» гранта тиксэн, хотон тутан, тиэхиньиэ, сүөһү, сылгы аҥыылаһан үлэлии- хамсыы сылдьаллар. «Чараҥ» агрокластер кыттыылаахтарын сүөһүлэрэ 2015 сылга 254 тобо, ол иҥиттэн ыанар ынаҕа 154 эбит буоллаҕына, биллиэнтэ турбутунан, 458 тобо, ол иҥиттэн ыанар ынаҕа 213 буолла.

2015 сыллаахха "Тыа сирин территорияларын олимпиик сайыннарыы" программаҕа олоҥуран, сана таас оскуола тутуллан үлэҕэ киирдэ.

2016 сыллаахха «Бастыҥ кордоруу» диэн Саха ереспүүбүлүкэтин тыа хаһаайыстыбатыгар министиэристибэлэрин программатыгар кыттан, Мугудай нэһилиэгэ 3 молуйүөн суумалаах гранта тиксэн, үүт таһар массыына, 5 үүт сойутар оборудование, 1 ротоцай охсор кэтэн, үлэбилиэр-хамсаһыылар туһаныллыбыт. Бастыҥ үлэлээх "Дьячковскай" баайыынай хаһаайыстыба салайаччыта Илья Ильич Дьячковскай сылын аайы үрдүк хааныстыбалаах үүтү туттарар. 2016 сылга—87 тонналаах, 2017 сылга 90 тонналаах туттарда. Быйылгы кыстыыкка 123 ынах сүөһүнү киллэрдэ, ол иҥиттэн – 66 ыанар ынах. Сылын аайы кордоруутэ туспан иҥэр. Сыл түмүгүнэн кинилээ «Саха ереспүүбүлүкэтин үүнүлээх фермерэ» үрдүк аат ингэрилиннэ.

Сылын аайы ыыппыыр ереспүүбүлүкэтээҕи тыа хаһаайыстыбатын дьаарбанаттыгар Айсен Яковлевич Егоров хаһаайыстыбаҕа кыттан эҥэр фермердэр ортолорутар СО Тыа хаһаайыстыбатын министиэристибэтин үрдүк кэмүс мэтээлэлэргэ тиксэтэ.

Нэһилиэкэ тыа хаһаайыстыбатын күүс улууска История сылыгар сол түбэлиннэрэн, үрдүк таһымна ыытылынна. Онно урукку кэмнэ үлэлии сылдьыбыт ыныс маанылы дьоммутун ахтан - саҕаан аастыбыт.

БИЛИИ, САЙДЫЫ КЫҺАТА

Мугудайдаабы орто оскуолаҕа 28 педагог үлэлиир. Итиннэ учуутала – 25, эҥэр учуутал - 7. Үөрэнээччи – 116.

2016-2017 үөрэх сылын түмүгүнэн 100% үөрэҕи ситистибит; билии хааныстыбата 57% тэнитэтэ. Оскуоланы бүтэрээччилэр биир кэлим государственнай экзамены нуучча тылын, математика, физика, обществознание уонна информатика предметтэригэр үрдүк баалларга туттардылар. Варламова Ира, Павлова Маша, Пермякова Дайаана, Смирникова Анжела «Үөрэхтээ үрдүк ситиһиилэрин ирдиир» мэтээллээх бүтэрдилэр. ГТО нормативын Павлова Маша кыһыл комуһу, Кривощапкина Уля үрүҥ комуһу туттарда. 13 выпускникпит 7-тэ үрдүк (54%), 6-та орто анал (46%) үөрэхтээх туттарсан киирдилэр, кылаас салайаччыта – Матрена Николаевна Пермякова.

Үөрэнээччилэр Бүтүн Россиятаабы государственнай олимпиадаларын түмүгүнэн быйылгы үөрэх дьылыгар улууска 10 оҕо 8 предметтээх миэстэлэриэ ситистилэр. Ол иҥиэр, 6-с кылаас үөрэнээччитэ Сивцева Ариана математикаҕа, 9-с кылаас үөрэнээччитэ Илларионов Марк Быраап предметигэр уонна 10-с кылаас үөрэнээччитэ Ойонешникова Сардана физкультуураҕа бастакы миэстэни ылыллар. Учууталлара Сивцева Александра Трофимовна, Мыреев Сергей Сергеевич уонна Полятинская Саргылана Давыдовна. Ереспүүбүлүкэҕэ 9-с кылаас үөрэнээччитэ Захарова Надя технологияҕа кыттыыны ылла. Россия таһымнаах оҕолорбут ситиһиилэриттэн кэлэн туттабыт. Ол курдук, Москва куоракка Смирникова Анжела «Инникигэ хардыы» уонна Захарова Света «Открой в себе ученого» Бүтүн Россиятаабы научнай–практическай конференцияларга ситиһиилээхтик кыттан 2-с степеннээх дипломунан наҕараадаланнылар. Салайаччылара–Туяра Николаевна Попова уонна Саргылана Давыдовна Полятинская.

Учууталлар таһымнарын үрдэтэргэ араас дьаһаллар ыытылларын. Ол курдук, Ян Федорович Толстоухов Башкирия Стерлитамак куоратыгар ыытылыыбыт Бүтүн Россиятаабы физкультуура учууталларын профессиональнай куонкурустарыгар Лауреат үрдүк аатын ылла. Улуустаабы «Учитель года» күрэхтээ математика учуутала Сивцева Александра Трофимовна ситиһиилээхтик кыттынна. «Сердце отдаю детям» кылаас салайаччыларын күрэҕэр альп кылаас учуутала Федорова Сардана Константиновна бастакы миэстэни ылары ситистэ.

Үөрэҕи таһынан дьарыкка, спорт хайысхатыгар болыыстэн эттэхтэ, Ян Федорович Толстоухов салайар мини-футбол хамаанда 2017 сылга улуус күрэхтэһиитигэр 1-кы миэстэни ылла. Оскуола коллективын кыаҕынан сайыннты спортивнай лаҕыр базаҕа онтоҕуллан, улуус 100 оҕото сайын устата спордунан утумнаахтык дьарыктаналларыгар кыах үөскэтэ. Атырдьах ыйыгар футбол кулуубун иитиллээччилэрэ Шадрин Алеша, Попов Айыхан, Борисов Толя, Павлов Сережа, Попов Дима Саха сирин футбольнай хамаандатын састаабыгар киирэн Японияҕа тиийэн сүүмэрдэммит хамаанданы кытта күөн көрсөн 4:3 ахсаанынан кыайан кэллилэр. Кэтэх тустууга эрчийэр Петр Николаевич Варламов иитиллээччилэрэ ССРС спордун маастара Красильников Егор Семенович бириҥнигэр ыытылыыбыт күрэхтээ 1,2,3 миэстэлэри ылыыллар, Сивцев Дьулуур Алаҕар нэһилиэгин баһылыгын бириҥнигэр ыытылыыбыт Ереспүүбүлүкэтээҕи турнирга бастакы миэстэни ылла.

Ереспүүбүлүкэтээҕи "Бродниковскэй аҕыйылара" научнай-практическай конференцияҕа Анна Федоровна Ноговицына салайаччылаах 10-с кылаас үөрэнээччитэ Бурнашева Александрина лауреат үрдүк аатын ылбыта. Бу бырайыагынан сайыннты комиэ лаҕыр үлэлээн, ереспүүбүлүкэҕэ бастакы миэстэни ылан, 15 оҕо «Сосновый бор» сыныаннарчэбдигирдэр киинтэ путевкаҕа наҕараадаламмыттара.

Ереспүүбүлүкэ таһымыгар: технической быыстапкаҕа Сивцев Андрей 3-с (салайаччы Василий Изотович Неустроев), хабылыкка Иванов Эдгар – бастакы, Иванов Эльдар – иккис, Толстоухова Дарина – иккис миэстэлэри ылыллар (салайаччы Анна Федоровна Ноговицына).

Ереспүүбүлүкэтээҕи «Муус Мааска» театральнай коллективтар куонкурустарыгар "Куукунай театр" курдуук кырдьаан арыыстара «Открытие года» анал номинацияннан бэлиэтэммиттэрэ (салайаччы Данилова Саргылана Петровна). Бу куонкуруска 1-кы кылаас үөрэнээччитэ Сивцева Нарыйа 2-с степеннээх дипломан буолбута. «Туосчаана» курдуукка дьарыктанар Захарова Алина (салайаччы Сардана Егоровна Скрябина) "Хотугу сулус" ереспүүбүлүкэтээҕи куонкуруска Гран-при, Бүтүн Россиятаабы «Научно-концептуальные основы развития технологического образования молодежи» научнай-практическай конференцияҕа бастакы миэстэни ылла. Охлопкова Евдокия Николаевна салайаччылаах «Хатыҥчаана» ырыа курдуугун оҕолоро Дьокуускай куоракка «Зима начинается с Якутии» норуоттар икки ардыларыгаабы фестивальга 3-с степеннээх лауреат буоллулар.

Ити курдук, Д.Д.Красильников аатынан Мугудай орто оскуолатын коллектива, үөрэнээччилэрэ уонна тороппуттэрэ үүнэр 2018 сылы үрдүк ситиһиилээх, үтүө түмүктээх кэрсэллэр.

БИЛЛЭРИИЛЭР / ОБЪЯВЛЕНИЯ

Михаил Николаевич Ортоноков аҥыгар 2010 сылларыгар бэрсиллибит Одьулуунньаҕы линейнай бүтэрбитин туойуулуур диплом сүүрүгүнэн, диэҥэ суоҕунан ааҕыллар.

ООО «МКК»
Денежный поток

предлагает займы
ЭКСПРЕСС
от 0,7% в день

Рассмотрение заявки до 15 минут

Адрес агента: с.Чурапча, ул.Ленина 51
Режим работы: пнд-птн с 9-00 до 17-00
тел. 8(41151)4-24-11

Условия займа: Процентная ставка - 1 выдача 1,20% в день (438,00% годовых), 2-4 выдача 1,00% в день (365,00% годовых), 5 и последующие выдачи 0,70% в день (255,50% годовых). Сумма займа - первая выдача 1000-10000 рублей, последующие выдачи 1000-15000 рублей. Срок - первая выдача 5-15 дней, последующие выдачи 5-30 дней. Заем предоставляется в российских рублях. Платежи заемщика по договору: в конце срока займа единовременно сумма займа, сумма начисленных процентов. Требования к заемщикам – возраст от 21 до 73 лет, подтверждение платежеспособности. Обеспечение займа – не требуется. В случае просрочки проценты на сумму долга начисляются, штраф за неисполнение обязательств 20% годовых от суммы просроченной задолженности.

Общество с ограниченной ответственностью Микрокредитная компания «Денежный поток», 677000, г. Якутск, ул. Орджоникидзе д.17, офис 217, ОГРН 1131447313390, ИНН/КПП 1435272063/143501001. Свидетельство о записи в реестре МФО №651203000004292. Реклама

Уважаемые родители! Извещаем Вас о работе приемной комиссии в первый класс МБОУ - ЧСОШ им. С. А. Новгородова с 31 января 2018 года с 10:00 часов

1 кл (русский класс) - Коркина А. Н., УПД - высшая кат., педстаж - 33 года; 1 кл (русский класс) - Кононова А. С., УПД - первая кат., педстаж - 6 лет; 1 кл - Хомподоева Л. П., УПД - первая кат., педстаж - 21 год; 1 кл - Селалищева С. А., УПД - первая кат., педстаж - 18 лет; 1 кл - Неустроева К. А., УПД - высшая кат., педстаж - 26 лет; 1 кл - Лебедева Е. С., УПД - высшая кат., педстаж - 26 лет. Необходимые документы при подаче заявления:

1. Свидетельство о рождении - 2 копии, заверенные в адм. селе;
2. Семейная справка на имя ребенка - 1 шт;
3. Копия свидетельства о регистрации ребенка по месту жительства;
4. Медицинский полис - 1 шт. (копия);
5. СНИЛС - 1 шт. (копия).

Республика Саха (Якутия) Чурапчинский улус (район)
муниципальное образование «Болугуурский наслег»

РАСПОРЯЖЕНИЕ

№ 3 от 22.01.2018 г.

О проведении конкурса на замещение вакантной должности муниципальной службы специалиста по делам семьи и детства администрации МО «Болугуурский наслег» Чурапчинского улуса (района) Республики Саха (Якутия)

В соответствии с Положением о порядке проведения конкурса или конкурса на замещение вакантной должности муниципальной службы специалиста по делам семьи и детства администрации МО «Болугуурский наслег» Чурапчинского улуса (района) Республики Саха (Якутия), утвержденным постановлением главы муниципального образования от 09.01.2018 г. №2, распоряжаюсь:

1. Провести конкурс на замещение вакантной должности муниципальной службы специалиста по делам семьи и детства администрации МО «Болугуурский наслег» Чурапчинского улуса (района) Республики Саха (Якутия)
2. Опубликовать объявление о приеме документов для участия в конкурсе на замещение вакантной должности муниципальной службы специалиста по делам семьи и детства администрации МО «Болугуурский наслег» Чурапчинского улуса (района) Республики Саха (Якутия) в ГУ Редакционно-издательского объединения «Саха сонун» и официальном информационном сайте Болугуурского наслега 22 января 2018 года.
3. Установить начало приема документов для участия в конкурсе "22" января 2018 г., окончание приема документов для участия в конкурсе "10" февраля 2018 г.
4. Контроль исполнения данного постановления оставляю за собой.

А.П. ФЫЛГОНТОВА,
глава МО «Болугуурский наслег».

Таптыллыах аҕалара, түгүрү, эйэлэрэ

ЕВГРАФОВ Григорий Николаевич

уйун ыарахан ыарыытын олохтон туораабытынан, убаастыыр эдэлийбитигэр Венера Михайловнаҕа, күүтүлүүгэр Дмитрий Ивановичка, сиэн оригэр дириҥ куттуурдаммытын тиэрдэбит.

Чаҕыстыы А.Г. Адамов дьаҥ хоргото.

Бүтүк Күөх селисэлээгин олохтоохтор, үлэ бэтэрээннэр

МОЧКИНА Варвара Петровна

олохтон туораабытынан, кыыһыгар, коллегабытыгар, С.А.Новгородов аатынан Чурапчы орто оскуолатын математикаҕа учуутальыгар Дарья Владимировнаҕа, кини дьаҥ хоргоогор дириҥ куттуурдаммытын тиэрдэбит.

С.А. Новгородов аатынан Чурапчы орто оскуолатын профкома, коллектива.

ССРС иэспираанытын туйгуна

БЫРАКЫЕВ Семен Николаевич

уйун ыарахан ыарыытын олохтон туораабытынан, кыыһыгар С.А. Новгородов аатынан Чурапчы орто оскуолатын омук тылларын учуутальыгар Оксана Семеновнаҕа, кини дьаҥ хоргоогор дириҥ куттуурдаммытын тиэрдэбит.

С.А. Новгородов аатынан Чурапчы орто оскуолатын профкома, коллектива.

Болтоно нэһилиэгин олохтоохтор, тыыл, үлэ бэтэрээннэр

ЛЕБЕДЕВА Вера Васильевна

уйун ыарахан ыарыытын олохтон туораабытынан, бииргэ үлэлиир коллегабытыгар Людмила Николаевнаҕа дириҥ куттуурдаммытын тиэрдэбит.

Чурапчы улууһун дьаһалтата, депутаттарын Сэбиэтэ, профкома, бэтэрээннэр сэбиэттэрэ.

Куттуурдаммытын тиэрдиллэр:

- Күүлү нэһилиэгэ, эбэлэрэ, хос эбэлэрэ, Болтоно нэһилиэгин олохтоохтор Лебедева Вера Васильевна уйун ыарахан ыарыытын олохтон туораабытынан, кыыһыгар Мотрена Николаевнаҕа, кини дьаҥ хоргоогор, сиэн оригэр, кэйиитгэригэр Настяҥа, бииргэ торообуттэригэр уонна барыа аймахтарыгар Дьокуускайдан Аргыстар дьаҥ хорготторо.
- Таптыллыах нэһилиэгэ, эбэлэрэ, хос эбэлэрэ, үлэ тыыл бэтэрээнэ Лебедева Вера Васильевна олохтон туораабытынан дьүөгэлэригэр, табаарыстарыгар, кыыһыгар Людмила Николаевнаҕа, кини дьаҥ хоргоогор Улуус дьаһалтатыгар 1997-2002 сс. бииргэ үлэлэспит дьоҥҥоро.

Чурапчы нэһилиэгин олохтоохтор, Чурапчы улууһугар культуура эйгэлиигэр 50 сыл эҥкилэ суох үлэлэспит СӨ культуурацын туйгуна, СӨ кинотин бэтэрээнэ, үлэ бэтэрээнэ, "XX-с үйэ культуура эйгэлиигэр бастыҥ үлэһитэ", "Үлэҕэ кыайбыннан ийиҥ", "Улуу Октябрьскай социалистическай революция 80 сылын", "Собиэскай Сойуус Маршала Г.К. Жуков" мэтэл хаһаайыныгыттыылар эдэлийбит

ДЬЯЧКОВСКАЯ Екатерина Еремеевна

бу дьыл, тохсунньу 22 күнүгэр уйун ыарахан ыарыытын олохтон туораабытын барыа аймахтарыгар, биэтэр дьоҥҥар курдуйан туран ийитиигэбит.

Сиэн быраатгара, балтылара, күүгэтэрэ, кэйиитгэрэ Харитоновтар, Дьячковскайдар, Аммосовтар, Ивановтар.

Куттуурдаммытын тиэрдиллэр:

- Болугуур нэһилиэгин олохтоохтор, Саха Өрөспүүбүлүкэтин культуурацын туйгуна, сылгы бэтэрээнэ, таптыллыах нэһилиэгэбэтэрэ Дьячковская Екатерина Еремеевна ыарахан ыарыытын олохтон туораабытынан, оҕолорутар, сиэн оригэр, хос сиэн оригэр, аймахтарыгар, чугас дьоҥҥар "Чурапчы улууһа" МТ дьаһалтата, депутаттарын Сэбиэтэ.
- СӨ культуурацын туйгуна, Чурапчы улууһун "XX-с үйэ культуура эйгэлиигэр чулуу үлэһитэ", "Үлэҕэ кыайбыннан ийиҥ", "Үлэ бэтэрээнэ" мэтэл хаһаайына, культуура эйгэлиигэр 50 сыл толору үлэлээн, СӨ культуурацын, дьүөгэбуласка үлэһиттэрин VII-с съэзтэригэр чиэстэммит, үтүө суобастаах, бэрэбиэркэ үлэлээн үтүө кылааттаах культуура, үлэһиттэригэр тыыннаах холобур буолбут ыытыыр кэйиитэ Дьячковская Екатерина Еремеевна ыарахан ыарыытын олохтон туораабытынан, оҕолорутар, сиэн оригэр, хос сиэн оригэр, аймахтарыгар Чурапчы улууһунааҥы культуура управлениетин үлэһиттэрэ.
- Эдэр саастарыттан культуура үлэлиигэр уйун сылларга биирэ атыылыт эдэлийдэрин курдук саныыр, мас хайдыбытын курдук кою сүүрүннэрэ ыытыылар кэйиилэрэ, культуура туйгуна, бэтэрээнэ Дьячковская Екатерина Еремеевна ыарахан ыарыытын олохтон туораабытынан, оҕолорутар, сиэн оригэр, хос сиэн оригэр, аймахтарыгар, чугас дьоҥҥар Мария, Валерий Герасимовтар, Ф.П. Филимонова, А.И. Кузьмина, В.В. Кузьмин, В.Л. Пинигина, Н.М. Заболоцкая.
- Чурапчы нэһилиэгин бочуоттаах олохтоохтор, СӨ культуурацын туйгуна, үлэ бэтэрээнэ, "Үлэҕэ кыайбыннан ийиҥ" мэтэл хаһаайына, "XX-с үйэ культуура эйгэлиигэр чулуу кэйиитэ" Дьячковская Екатерина Еремеевна ыарахан ыарыытын олохтон туораабытынан, оҕолорутар, күүгэтэрэ, кэйиитгэрэ, сиэн оригэр "Чурапчы нэһилиэгэ" МТ дьаһалтата.
- СӨ культуурацын туйгуна, Хотугу Кэбэрэлэҥ кытылыанаҕа, үйэ анаарыгар улууска культуура эйгэлиигэ сайаннарыыга сүлүү кылаатын киллэрэбит Чурапчы нэһилиэгин бочуоттаах олохтоохтор, убаастыыр кэйиилэрэ Дьячковская Екатерина Еремеевна олохтон туораабытынан, чугас дьоҥҥар, аймахтарыгар, дьүөгэлэригэр "Айылыаан" СК коллектива.
- Чурапчы нэһилиэгин бочуоттаах олохтоохтор Дьячковская Екатерина Еремеевна ыарыыгар олохтон туораабытынан, чугас дьоҥҥар, аймахтарыгар Настяҥ, Давыд Дьячковскайдар оҕолоро сиэнэрэ.

Күүлү баһылыбыт, эдэлийбит, үлэ, тыыл бэтэрээнэ, Телей нэһилиэгин олохтоохтор, нэһилиэк уонна улуус норуотун маастара

ЗАХАРОВА Анисия Мироновна

уйун ыарахан ыарыытын олохтон туораабытынан, бырааттарбытыгар Алексей Рамазановичка, Артур Рамазановичка, кэйиитгэрбитигэр, сиэн оригэр дириҥ куттуурдаммытын тиэрдэбит.

Эдэлийдэт Анна Мироновна уонна кини оҕолоро, сиэннэрэ.

Куттуурдаммытын тиэрдиллэр:

- Телей нэһилиэгин олохтоохтор, үлэ бэтэрээнэ, таптыллыах нэһилиэгэ, ыытыылар дьүөгэлэрэ Захарова Анисия Мироновна уйун ыарахан ыарыытын олохтон туораабытынан, оҕолорутар, сиэн оригэр, чугас аймахтарыгар А.Р. Аржакова, В.Н. Абрамова, С.Н.Пермякова, А.С. Гоморова.
- Таптыллыах нэһиэ Захарова Анисия Мироновна уйун ыарахан ыарыытын олохтон туораабытынан, бииргэ үлэлиир коллегаларыгар Алексей Рамазановичка, кэргэнигэр, оҕолорутар уонна чугас аймахтарыгар Чурапчылаабы байаары хотугу руссыыыр ЫБМС отделениетын салайааччыта С.Д.Карпасов, ГИМС Чурапчылаабы участаагын үлэһиттэрэ А.В. Захаров, Т.М. Лыткин, Чурапчылаабы байаары утары оскуолар гарнизон үлэһиитэ С.И. Белокин.
- Телей нэһилиэгин олохтоохтор, таптыллыах нэһиэгэ Захарова Анисия Мироновна олохтон туораабытынан, уолаттар, күүгэтэрэ Захаров Артур Рамазановичка, убайдар, кэйиитгэриэр, сиэн оригэр, аймахтарыгар Дьокуускайдан Варвара Михайловна, Егоровтар, Чурапчылаттан Егоровтар.
- Күүдүүк саныыр бииргэ үөрэммит дьүөгэлэрэ Захарова Анисия Мироновна уйун ыарахан ыарыытын олохтон туораабытынан, оҕолорутар, сиэн оригэр, кэйиитгэриэр, бииргэ үөрэммит, үлэлэбит дьоҥҥоро, чугас дьоҥҥар,аймахтарыгар Мугудай орто оскуолатын 1970 с. выпуска.
- Телей Дириҥ Мэтириэйдин олохтоохтор Захарова Анисия Мироновна уйун ыарахан ыарыытын олохтон туораабытынан, оҕолорутар Алексей Рамазановичка, Артур Рамазановичка Захаровтар дьаҥ хоргоогор "Тарҕат" түөлбэ олохтоохторо.
- Телей нэһилиэгин олохтоохтор, нэһилиэк норуотун маастара, элбэх оҕо ийитэ, эбэтэ Захарова Анисия Мироновна уйун ыарахан ыарыытын олохтон туораабытынан, уолаттарыгар, кэйиитгэриэр, сиэн оригэр, бииргэ торообуттэригэр, чугас аймахтарыгар Телей нэһилиэгин дьаһалтата, депутаттарын сэбиэтэ.
- Таптыллыах нэһиэгэ, эбэтэрэ, балта, эдэлийдэрэ Захарова Анисия Мироновна уйун ыарахан ыарыытын олохтон туораабытынан, уолаттарыгар, кэйиитгэриэр, сиэн оригэр, бииргэ торообуттэригэр, чугас дьоҥҥар Соловьевтар, В.А. Захаровы, Захаровтар, Васильевтар, Пермяковтар, Ивановтар дьаҥ хорготторо.
- Таптыллыах нэһиэгэ Захарова Анисия Мироновна уйун ыарахан ыарыытын олохтон туораабытынан, күүгэтэриэр Алексей Рамазановичка, кыыстарыгар Анастасия Дмитриевнаҕа, сиэн оригэр, чугас аймахтарыгар Мырылыттан Сергеевтар, Чурапчылыттан, Дьокуускайдан барыа Собакиналар.
- Таптыллыах нэһиэгэ Телей оскуолатын бэтэрээн үлэһиитэ Захарова Анисия Мироновна уйун ыарахан ыарыытын олохтон туораабытынан, Телей орто оскуолатын учуутальыгар, коллегаларыгар Артур Рамазанович Захаровка Телей орто оскуолатын коллектива.
- Бииргэ үлэлэбит дьүөгэлэ Захарова Анисия Мироновна уйун ыарахан ыарыытын олохтон туораабытынан, уолаттарыгар Алексейга, Артурга, кэйиитгэриэр, сиэн оригэр Анна Алексеевна Габышева, кини дьаҥ хоргото.
- Таптыллыах нэһиэгэ, эдэлийдэрэ ыытыылар кэйиилэрэ Захарова Анисия Мироновна уйун ыарахан ыарыытын олохтон туораабытынан, уолаттарыгар Алексейга, Артурга, кэйиитгэриэр, сиэн оригэр Анна Алексеевна Габышева, кини дьаҥ хоргото.
- Таптыллыах нэһиэгэ, эдэлийдэрэ ыытыылар кэйиилэрэ Захарова Анисия Мироновна уйун ыарахан ыарыытын олохтон туораабытынан, оҕолорутар, күүгэтэриэр Алексей Рамазановичка,баттыларыгар Анастасия Дмитриевнаҕа уонна кинилэр оҕолорутар Мырылыттан,Чурапчылыттан, Дьокуускайдан, Таптаттан Собакиналар уонна Сергеевтар.
- Телей нэһилиэгин олохтоохтор, таптыллыах нэһиэгэ, эбэтэрэ Захарова Анисия Мироновна олохтон туораабытынан күүгэтэриэр Захаров Алексей Рамазановичка, баттыларыгар Анастасия Дмитриевнаҕа уонна чугас аймахтарыгар Чурапчылыттан Л.Н. Захарова, А.А. Захаров, Р.А. Захаров дьаҥ хорготторо.

Кылгыбыт редактор – **А.А. ЗАХАРОВ.**
Эдиэнтэр сыныгыттар, сурук отдела – **А.Н. ЗАХАРОВА.**
Экономика, тыа хаһаайыстыбата отдела – **А.М. СЛЕПЦОВ.**
Корреспондентар – **С.А. ЖЕНДРИНСКАЯ, М.В. ПЕТРОВА.**
Типичка – **Л.К. ПОНОВА.**
Бочуоттаах – **Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ.**

Тэрийэн таһаараччылар: СР Правительствата, Чурапчы улууһун "Саҥа олох" редакционнай-издательскай холбоҕук автономнай учреждение. Российская Федерация Росскомнадзор СР управлениетигэр 2012 с. күлүн тутар 15 күнүгэр регистрацияламмыт нүөмэрэ – ПИ №ТУ14-0238.

Редакция, издатель адресыгар: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а". Телефоннэрбит: редактор – 41-332, оттоотор – 41-265, 41-358. E-mail: sanaoloh@mail.ru, сайт: sanaoloh.ru, Instagram: @sanaoloh

Бэчээкэ сакас: № 6 (11462)
Кэмэйэ: 2 бэч. пикс
Тираж 1325.
Хаһыат сыаната: 10 сэлк.

Саҥа олох

Автор сурук хоторо саҥа редакция позициятыгар тиэрдиллиэ суох түбэлэр биэриллиэх. Сурукка ыытыллар хаһаайыстыбаҕа тиэрдиллэр хаһыаттан ааҕар туһугар.

Хаһыат бэчээкэ бэриллэр графика: 16 ч 00 м. Бэчээкэ бэриллиннэ: 16 ч 00 м. "Саҥа олох" редакционнай-издательскай холбоҕуокка 25.01.2018 с. офсетка бэчээтэннэ.
Типография адресыгар: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а". Индекса: 54907. Хаһыат надиэлэҕэ иэкитэ: оптуоруньньуукка уонна бэатинсэҕэ тахсар.